

Lina Mickutė
Birutė Bikelytė

Ilustruota
Vaižganto

gyvenimo ir kūrybos
istorija

VAIŠINGAS KITAIP?!

→
VAIŽGANTAS

STUDIJŲ METAI

1888 M.

BERTA BENC
ĮVEIKIA PIRMĄJĄ
KELIONĘ AUTOMOBILIU.

TAPYTOJAS
VINCENTAS VAN GOGAS
NUSIPJAUNA AUSĮ.

LIETUVOJE STIPRĖJA
TAUTINIS PASIPRIEŠINIMAS
PRIEŠ LIETUVIŠKOS
SPAUDOS DRAUDIMĄ.

JUOZAS ĮSTOJA
Į KAUNO KUNIGY
SEMINARIJĄ.

Jei kiekviena tauta, nors ir nedaug temananti apie savo galybę, gali palikti savo kalbą, vartodama jų literatūroje, kaip Dievo duotą dalį, – ką gi besakyti apie lietuvių kalbą, kuri, sulyginus su kitomis, yra tikras milžinas, kurią tiesiai galime pavadinti visų mums žinomųjų kalbų sanskritu, kuri nuo šiolei ne vien lietuvių tautai, tikiuos, būsianti būtinai reikalinga Europos ir ne Europos šviesiųjų genčių mokslams.

Juozapas iš Popšutės

Lietuviškos kalbos svarbumas iš moksliško atžvilgio, Žemaičių ir Lietuvos apžvalga, Raštai, V tomas

Per stojamąjį egzaminą į seminariją būsimas kunigas, paprašytas garsiai paskaityt lotynišką tekstą, atsisako. Jaunuolis žino, kad komisija, išgirdusi jo netaisyklingą tartį, supras, kad jis lotyniškai ne tik nemoka, bet ir nenutuokia, ką skaitęs. Į seminariją Juozas patenka pasinaudodamas suteikta teise nelaikyti stojamųjų egzaminų.

Prasidėjus mokslo metams, jaunajam klierikui ir jo bendramoksliams didžiausiu iššūkiu tampa lotynų kalba. Vieną vakarą bandydamas lotyniškai skaityti istorijos vadovėlį, Juozas girdi kambario draugą po nosimi murmant, jog bėgti iš seminarijos ruošiasi dėl tos nelemtos dievų kalbos.

Neilgai trukus užsispyręs jaunuolis lotyniškai jau skaito knygas. O dar pramokęs lenkiškai, pasineria į grožinės literatūros pasaulį. Šis būsimą kunigą traukia labiau nei religiniai mokslai.

Dar gimnazijoje supratęs lietuvių kalbos svarbą, Juozukas tobulina savo rašymo stilių versdamas į gimtąją kalbą L. Tolstojaus ir A. Puškino kūrinius. Pastangos atsiperka su kaupu. Iš 150 klierikų jaunasis Tumas išrenkamas padėti rengiant lietuvišką maldaknygę.

KĄ VEIKDAVO KLIERIKAI SAULEI LEIDŽIANTIS

Karštai įsidiskutavusiam jaunuolių būriui apie vakaro pabaigą primena tik vis per anksti suskambantis varpelis. Šie slapti susitikimai išauga į Lietuvos mylėtojų draugiją su detaliai aprašyta jos veiklos programa. Tačiau kažkuriam seminaristui įsibaiminus, kad dėl tos rašytinės programos visiems gali baigtis liūdnai, vienbalsiai nusprendžiama įsteigti kitą.

Vienas dievobaimingas draugijos narys labai žavisi šv. Kazimieru. Sužinojęs, kad iš šventojo kapo planuojama paimti jo kaulų relikvijoms, nieko nelaukdamas jaunuolis išvyksta į Vilnių.

Nesitverdamas džiaugsmu jis kryželiais apdalina dešimt bičiulių – draugijos narių. Tikėdamas Šventuoju Lietuvos globėju jaunuolis iškilmingai paskelbia: „Mūsų draugija teesie Šv. Kazimiero draugija!“

Seminarijos inspektorius, nutuokdamas apie slapta draugiją, vieną dieną susikviečia įtariamuosius į salę ir bando įkristi jiems į galvas, kuri meilė tėvynei eina koja kojon su religija, o kuri jai priešgyniauja.

Juozo ir jo draugų idėjas dažnai stabdo ne tik seminarijos vyresnybė, bet ir pajamų stygius. Žinia apie jaunųjų klierikų norą dirbti Lietuvai pasklinda už seminarijos sienų. Jaunuosius tautos šauklus pakviečia rengti lietuviškų tekstų naujam laikraščiui „Žemaičių ir Lietuvos apžvalga“. Jau antrajame savo straipsnyje Juozapas iš Popšutės rašo, kad neužtenka vaikams tik maldų išmokyti, reikia skiepyti meilę tėvynei, „...nes Dievas tą meilę įkvėpė į širdį...“

Jaunojo Tumo tautinę veiklą ir mokslus pristabdo sušlubavusi sveikata. Nebaigęs antro kurso Juozukas atgauti jėgų grįžta į gimtinę. Kasdieniai darbai ir išvykos po apylinkes gryname ore ligonį kaipmat pastato ant kojų.

Baigiamieji paskutinių kursų Juozo rašiniai įvertinami aukščiausiais pažymiais. Savikritiškas jaunuolis yra nepatenkintas savo darbais ir grįžęs į seminariją nusprendžia susitelkti tik į mokslus, o publicistinę veiklą pristabdyti.

1893 m. būdamas dvidešimt ketverių Juozas Tumas sėkmingai užbaigia mokslus seminarijoje ir yra įšventinamas į kunigus.

1895 m.
MOSĖDIS

II paskyrimas Mosėdžio vikaru. Paties prašymu pargrąžintas iš Latvijos į tėvynę.

1898 m.
KULIAI

III paskyrimas – po nuosprendžio broliams Tumams draudžiamos spaudos gabenimo byloje Juozas atkeliamas vikaru į Kulių, netoli sienos su Prūsija. Pasienyje susipažįsta su ūkininku ir šis padeda gabenti knygas, o per sieną pervežtą literatūrą slepia klebonijoje, čia paskirsto knygnešiams ir tie išgabena po Lietuvą.

1901 m.
MICAICIAI

IV paskyrimas – neteisingai apskųstas dėl straipsnio prieš katalikų geradarių iškeliamas kuratu į Micaičius.

1902 m.
VADAKČIAI

V paskyrimas – Micaičių klebonui užkliuvęs dėl tautinės veiklos ir labdaringos iniciatyvos perkeliamas kuratu į Vadakčiukus.

1905 m.
SIDABRAVAS

VI paskyrimas – už Lietuvių krikščionių demokratų susivienijimo kuopos įkūrimą iškeldinamas filialistu į Sidabravą.

1906 m.
STAKIAI

VII paskyrimas – vos tris mėnesius išbuvęs Sidabrave dėl gandų, kaip Juozą pats caras medaliu apdovanojęs, kunigas Tumas iškraustomas į Pamituvio Stakius.

1907 m.
VILNIUS

VIII paskyrimas – Vaižgantas kaip kunigų atstovas deleguojamas į Vilnių „Vilniaus žinių“ redaguoti. Čia įsitraukia į įvairių draugijų veiklą, sustojus „Vilniaus žinioms“, pradeda dirbti „Viltyje“.

1911 m.
LAIŽUVA

IX paskyrimas – lenkų kunigų apšmeižtas, J. Tumas pasitraukia iš „Vilties“ redakcijos ir vyksta klebonauti į Laižuvą.

1914 m.
RYGA

Pakviestas redaguoti lietuvių laikraščio „Rygos garsas“, Vaižgantas persikrausto į Rygą.

1915 m.
PETRAPILIS

Prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui atvyksta į Petrapilį rinkti lėšų kare nukentėjusiems tautiečiams.

1917 m.
STOKHOLMAS

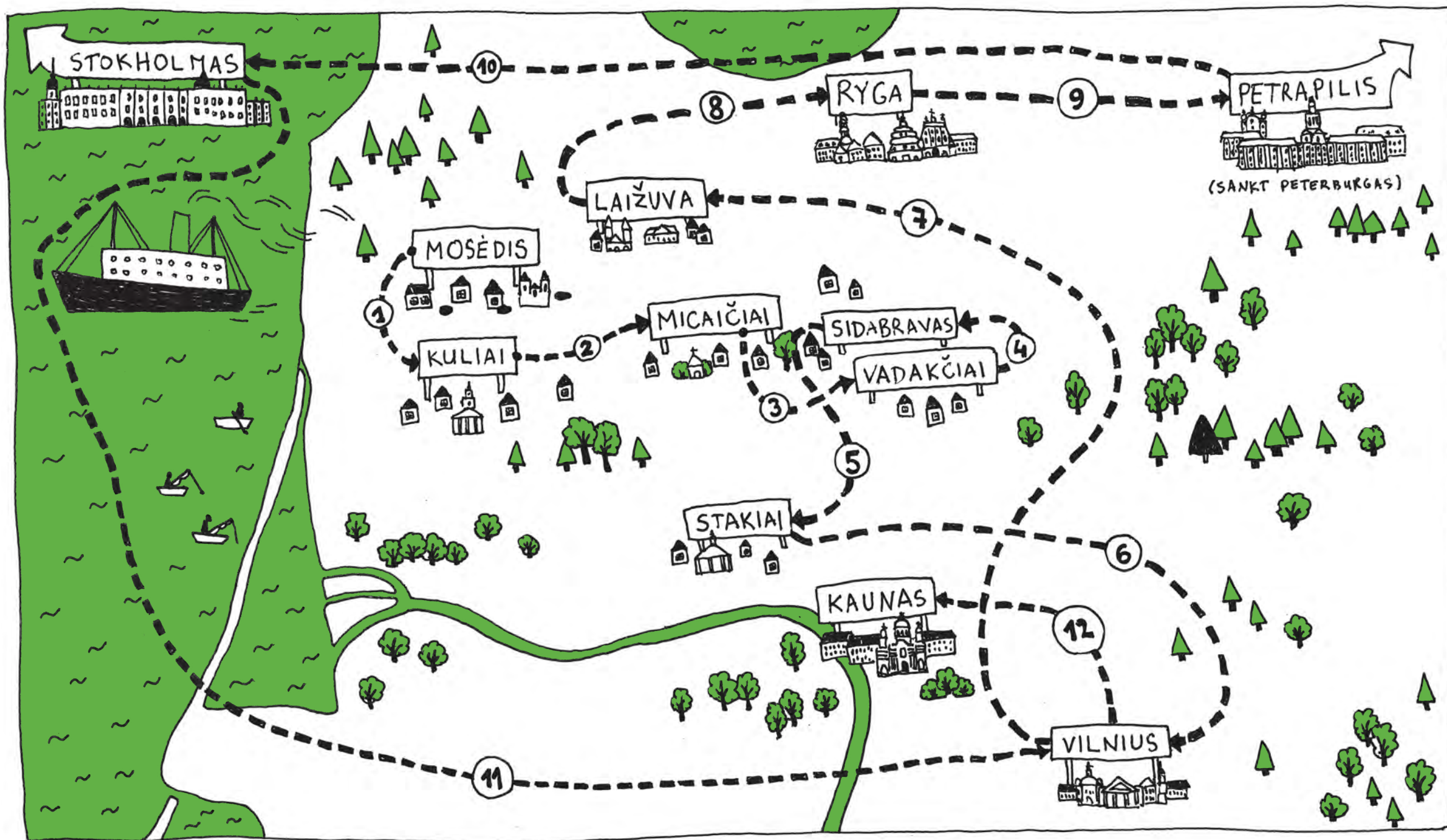
Išvyksta į antrąją Lietuvių Stokholmo konferenciją ir įstringa laukdamas leidimo grįžti į Lietuvą. Tikėdamas, kad dirbant laikas greičiau eina, Vaižgantas pasineria į prisiminimus apie išsvajotą tėvynę ir suguldo juos „Pragiedruliuose“.

1918 m.
VILNIUS

Po varginančios kelionės per Daniją ir Vokietiją, Kaune gavęs vyskupo leidimą vykti į Vilnių, Juozas vėl įvykių sukuryje – Gedimino sostinėje.

1920 m.
KAUNAS

Lenkams okupavus Vilniaus kraštą, Juozas Tumas, Antano Smetonos pakviestas redaguoti „Tautos“ laikraščio, grįžta į savo studijų miestą Kauną. Čia aktyviai įsitraukia į politinį ir kultūrinį gyvenimą, dėsto lietuvių literatūrą universitete ir klebonauja Vytauto Didžiojo bažnyčioje.

1869

MALEIŠIŲ KAIME,
SVĖDASŲ VALSČIUJE,
GIMSTA JUOZAS TUMAS

1888

ĮSTOJA
ŽEMAIČIŲ
KUNIGŲ
SEMINARIJĄ
KAUNE

1890

BENDRADARBIAUJA
KATALIKIŠKOS
PAKRAIPOS ŽURNALU
„ŽEMAIČIŲ IR
LIETUVOS
APŽVALGA“

1893

ĮŠVENTINAMAS
KUNIGUS

1894

PIRMAS
PASKYRIMAS
VIKARU Į
MINTAUJĄ
(JELGAVĄ)

1895

PRADEDA
PASIRAŠINĖTI
VAIŽGANTO
SLAPYVARDŽIŲ

1896

PIRMASIS
„PRAGIEDRULIŲ“
LEIDIMAS

1918

PIRMASIS
TĖVYNĖS
„SARGO“
NUMERIS

1920

PASKIRTAS
VYTAUTO
DIDŽIOJO
BAŽNYČIOS
REKTORIUMI
KAUNE

1922

PRADEDA
SKAITYTI
PASKAITAS
LIETUVOS
UNIVERSITETE

1928

LDK
GEDIMINO
II LAIPSNIO
ORDINAS

1929

PIRMASIS
„DĖDŽIŲ IR
DĖDIENIŲ“
LEIDIMAS

1930

NEKROLOGAS
KAUKUI

1932

VYTAUTO
DIDŽIOJO
II LAIPSNIO
ORDINAS

1933

PASKUTINIS
ATODŪSŲ
KANAUJINKAS
JUOZAS TUMAS-
VAIŽGANTAS
IŠLEIDŽIA
KLIMŲ VILOJĘ
KAUNE

J. TUMAS MOKYKLOJE
1886 M. (1 EIL. 3 IŠ KAIRĖS)

VAIŽGANTAS
PARYŽIUJE, 1926 M.

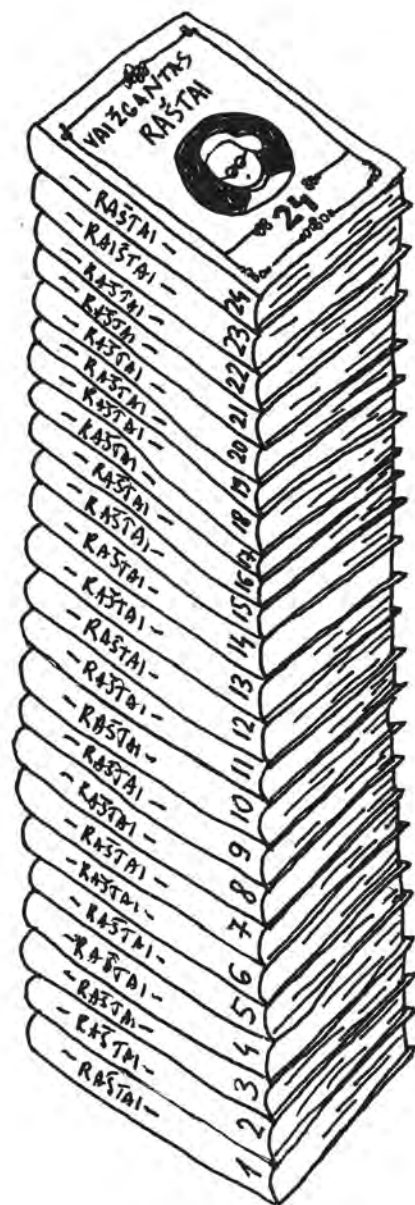

VAIŽGANTAS SU
ŠUNELIU KAUKU, 1928 M.

VAIŽGANTAS DARBO
KAMBARYJE

Vaižganto kūriniai, kuriuos galima rasti bibliotekose ar knygynuose ir perskaityti

Daugiau apie Vaižgantą

Knygose

Aleksandras Merkelis
Juozas Tumas Vaižgantas

Aldona Vaitiekūnienė
Vaižgantas

Algimantas Radzevičius
Vaižgantas lietuvių prozos kryžkelėse

Alfas Pakėnas
Neužmiršamas Vaižgantas

Vytautas Bagdonas
Nusilenkime Vaižganto žemei

Vytautas Bagdonas
Tumų Juozuko vaikystės pasaka

Nijolė Lietuvninkaitė
Skaitantis Vaižgantas

Jurgita Žana Raškevičiūtė,
Aistė Kučinskienė
Iš širdies ir tikru reikalu...
Juozo Tumo Vaižganto šeimyninė korespondencija

Muziejuose

Juozo Tumo-Vaižganto
butas-muziejus

Juozo Tumo-Vaižganto
ir knygnešių muziejus

Svėdasų krašto
(J. Tumo-Vaižganto) muziejus

Įrašuose

Filmas *Tumo kodeksas*

ŽODYNĖLIS

Arkivyskupas – katalikų dvasininko laipsnis ir pareigybė, vyresnysis vyskupas.

Dekanas – vyskupo vikaro (pavaduotojo) pareigas atliekantis vyskupo skiriamas kunigas, vadovaujantis Katalikų Bažnyčios apskrities vikariatui (dekanatui).

Filialistas – katalikų neparapinės bažnyčios, priklausančios parapiinei bažnyčiai, rektorius.

Kardinolas – katalikų dvasininkas, rangų žemesnis už popiežių.

Klebėnas – katalikų kunigas, jam skirtos parapijos valdytojas.

Kliėrikas – katalikų kunigų seminarijos auklėtinis, besirengiąs priimti kunigystės šventimus.

Kūnigas – tarpininkas tarp tikinčiųjų ir Dievo, priėmęs antrą Kunigystės sakramento laipsnį, vyskupo bendradarbis, skiriamas į kurią nors vyskupiją.

Kurėtas – katalikų bažnyčios parapijos klebonas.

Metropolitas – katalikų ir stačiatikių vyskupas, vadovaujantis metropolijai, ir savo tiesiogiai valdomos vyskupijos arkivyskupas.

Pėpiežius – Katalikų Bažnyčios ir Vatikano valstybės vadovas.

Rėktorius – kunigas, reziduojantis prie neparapinės bažnyčios.

Vikėras – Katalikų Bažnyčios dvasininkas, atliekantis įvairaus rango padėjęjo funkcijas.

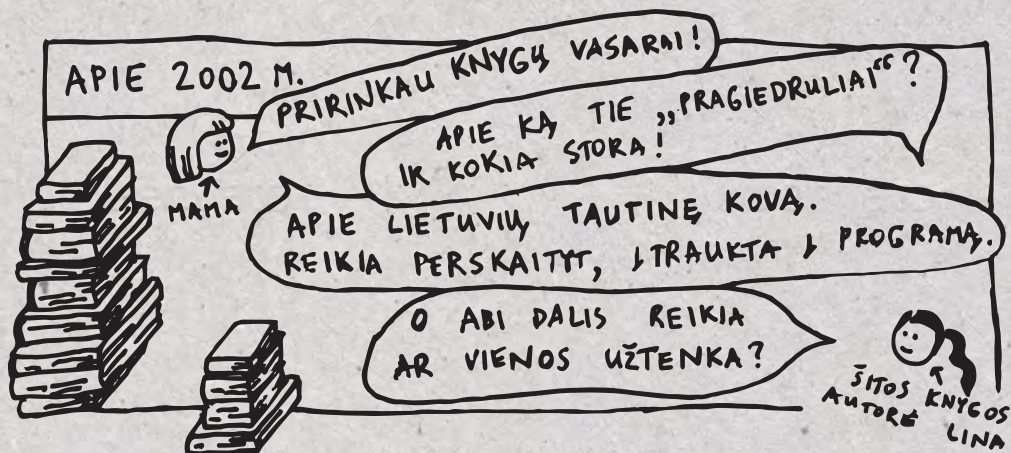

Vėskupas – krikščionių dvasininkas, turintis aukščiausio laipsnio šventimus ir aukščiausią valdžią vyskupijoje.

Leidinyje iliustracijoms panaudotos nuotraukos yra iš:

Maironio lietuvių literatūros muziejaus, p. 7, 11, 38 (viršuje), 41 (apačioje), 42 (kairėje), 49, 52, 58 (dešinėje), 59;
Aleksandro Merklio knygos *Juozas Tumas Vaižgantas*, p. 13, 19, 39, 58 (kairėje);

Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos, p. 17, 23, 29, 35, 36, 38 (apačioje), 40 (viršuje), 44 (apačioje);
Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus, p. 26;
Lietuvos nacionalinio muziejaus, p. 40 (apačioje);
LMA Vrublevskių bibliotekos, p. 41 (kairėje);
Internet archive, p. 41 (dešinėje);
Lietuvos albumo, p. 42 (dešinėje).

Knygoje „Iliustruota Vaižganto gyvenimo ir kūrybos istorija“ teksto autorė Lina Mickutė kartu su dailininke Birute Bikelyte pasakoja apie vieno reikšmingiausio lietuvių rašytojo – Vaižganto, t. y. Juozo Tumo (1869–1933), gyvenimą ir kūrybą.

Išskirtiniais literatūriniais gabumais pasižymėjęs berniukas pasirenka kunigo kelią. Būsimas dvasininkas dar po seminarijos skliautais pradeda sėkmingą publicisto karjerą viename didžiausių slaptų laikraščių. Nuo jaunų dienų dėl tautinės veiklos Bažnyčios vadovybei kliūvantis jaunasios tautos šauklis mėtomas iš vienos parapijos į kitą, visą gyvenimą jaučiasi kaip tremtyje. Tai ne tik nesustabdo Juozo Tumo kovos už Lietuvos spaudos laisvę, o vėliau – ir valstybingumą, bet dovanoja draugystę su pirmuoju Lietuvos prezidentu Antanu Smetona, kurį tenka vaduoti iš kalėjimo ir pačiam gauti namų arešto, kelionę per Atlanto vandenyną į Niujorką, ne vieną ordiną ir produktyviausio lietuvių literato titulą istorijoje.

KNYGA SKIRTA VISIEMS:

- ① VAIKAMS, KURIEMS MOKYKLOJE JAU REIKIA SKAITYTI VAIŽGANTĄ.
- ② TĖVELIAMS, KURIE VAIŽGANTO KŪRINIŲ VAIKAMS PARŪPINS VASAROS ATOSTOGOMS.
- ③ IR VISIEMS KITIEMS, KURIE JO KNYGAS JAU PERSKAITĖ, O GAL TIK DABAR PRISILIES PRIE VAIŽGANTO KŪRYBOS.

ISBN 978-609-8288-03-2

9 786098 288032 >